

Gledamo >

Kaj se je dogajalo leta 1973? Časovni stroj z magično režijo popelje na vlakec čustev.

Mešanica pripovedovanja osebnih zgodb in zgodovinskih dejstev

4. februar 2025 ob 16.07 • Nova Gorica - MMC RTV SLO

Taja Lesjak Šilak

Kakšne zgodbe so imeli ljudje v Novi in stari Gorici leta 1973? Tomi Janežič z začetkom Dodekalogije postavi v ospredje družinske odnose, povezanost in igro s spominom. Igralci igro prepletejo z osebnim, gledalci pa so v to vključeni z neverjetno mehko.

1973 spada v sklop 12 predstav, ki, naslovljene z letnicami iz obdobja 1972–1983, pripovedujejo zgodbe igralk in igralcev, katerih ozadje so lokalni in svetovni zgodovinski dogodki in popkulture reference iz posameznega leta. Foto: Peter Uhan/SNG Nova Gorica

1973 je, kot pravi režiser **Tomi Janežič**, pravi začetek *Dodekalogije*, ki je v sklopu EPK-ja največji umetniški projekt, zaobjel pa bo kar 12 predstav. Pot do Malega odra SNG-ja Nova Gorica pelje skozi zaodrške gledališke prostore in nas na ta način v uvodu neposredno poveže z gledališkim dogajanjem, ki bo sledilo.

Lesena kuhinjska miza, obkrožena z rjavimi stoli. Na starem štedilniku posode EMO zelene barve. Iskrin telefon oranžne barve in črn usnjen kavč so le nekateri izmed rekvizitov scenografije **Branka Hojnika**, ki s popolnoma izkoriščenim prostorom male dvorane zavrti časovno kapsulo v 70. leta prejšnjega stoletja.

Igralska ekipa je ves čas predstave na odru, se opazuje in diha kot celota. Foto: Peter Uhan/SNG Nova Gorica

Luči na strani občinstva se nikoli ne zatemnijo, uvod v predstavo pa se začne s pripovedjo o 11. septembru leta 1973. Zdi se, da Janežiča, skupaj z asistentkama režije, **Mojco Madon** in **Tjašo Črnigoj**, zanima predvsem spomin. In to ne kateri koli – gre namreč za drobce spominov, ki iz pripovedi v pripoved, s preskoki v času in načinu igre vpeljejo lik in ga plast za plastjo razkrijejo, hkrati pa pustijo ravno dovolj prostora za lastno imaginacijo, kaj in kdo ta lik pravzaprav je.

Tako, denimo, nona Ana, ki jo igra **Anna Facchini**, iz običajne starejše gospe, s težko zgodovino, odpre celo paleto spominov, zgodb, pripetljajev in misli. Facchini na eni strani s humornimi, na drugi strani s tragičnimi vložki liku nadene večplastnost, ki ponekod deluje popolnoma preprosto, a je v samem bistvu precej bolj kompleksen. Z odlično igro, načinom pripovedovanja in pristnostjo v prizorih, kot je, denimo, "*babičino plavanje*", na odru popolnoma blesti in si na primernih mestih vzame trenutek za soliranje. Na mestih, ko je nona Ana le podporni element, pa deluje popolnoma naravno, brez prisilnih mask. Skozi predstavo z gledalci naveže stik – postane "taprava nona".

Podobno izstopajoča sta še lika Marjuta (**Marjuta Slamič**) in Matije (**Matija Rupel**), ki v svojih samostojnih delih razkrijeta svoje bistvo. Rupel predvsem izstopa v prizoru "kuhanja goveje juhe," ko v kratkih, razmeroma humornih vložkih, hkratno odpre pomembne teme seksizma, feminizma, samostojnosti in ljubezni. Odlična sta tudi njegova telesna govorica in govor. Ta je namreč (večinoma) v primorskem narečju, kar odpre in stke še globljo vez z zgodovino mesta.

• Nona Ana (Anna Facchini) je eden od bolj večplastnih, zabavnih in pristnih likov predstave 1973. Foto: Peter Uhan/[SNG Nova Gorica](#)

Eden od pomembnih dejavnikov Janežičevega gledališča je tudi prepletanje osebnih zgodb celotne ekipe z gledališkim jezikom. Zato se zdi pomembno, hkrati pa tudi tako očarljivo, da je ekipa med seboj povezana in (dejansko) postane družina. Liki so tako ohranili izvorna imena igralcev, kar na neki metaravni ohranja tudi stik z gledalci in vse skupaj poveže v smiselno celoto. Tako so ves čas predstave na odru vsi igralci, ki se med seboj podpirajo in se opazujejo.

Mojstrsko se igra z gledalčevimi čustvi, ki jih z občutkom popolne lahкости, za čas trajanja predstave popelje na čustveni vlakec smrti. Prizori so zrežirani z natančnostjo in izrednim zavedanjem človekovega čustvovanja. Hkrati pa – kot eden redkih režiserjev – ne podira četrte stene zgolj z igralskimi nagovori in interakcijami z občinstvom – v 1973 jih je še relativno malo – temveč tudi s tem, da za občinstvo tudi (po)skrbi. Tako so kljub peturni dolžini predstave premori razporejeni po skrbno premišljeni časovnici. Ob vsaki podari čaj, kavo, ali hrano. Detajli so v vsaki malenkosti, ki poskrbi za kolektivno izkustvo vseh. Zanimivo je bilo namreč opazovati po navadi sicer zadržano premiersko publiko, ki se je ob takšnem načinu sprostila. Ponekod se je zdelo, da smo na nekakšnem festivalu, kot je bil denimo Woodstock.

• Tomi Janežič ima izreden občutek za gledalčevo čustvovanje. Foto: Peter Uhan/[SNG Nova Gorica](#)

<https://www.rtvslo.si/kultura/gledamo/kaj-se-je-do...>

4 / 5

Ko govorimo o Woodstocku, ne moremo mimo glasbe. Ta je v predstavi tudi eden od pomembnih, če ne celo ključnih podpornih stebrov. V ospredju predstave je zagotovo glasba **Tomaža Pengova** (ki je legendarno ploščo *Odpotovanja* izdal leta 1973) in skupine **Pink Floyd**. Vsa preostala avtorska glasba **Sama Kutina** igralce lepo podpira in obarva čustveno atmosfero, kadar je to potrebno.

• Anuša Kodelja (Anuša) in Matija Rupel (Matija). Foto: Peter Uhan/SNG Nova Gorica

Kot protiutež glasbi se v predstavi pojavi Anuša (**Anuša Kodelja**), ki s svojo tragično zgodbo nenadne izgube sluha odstre vse tisto, česar se na prvi pogled zdi, da ni. Anuša tako v sicer težki, a na videz preprosti družinski zgodbi, prikazuje kompliciranost vsakega družinskega življenja – v vsaki družinski zgodbi obstaja neka tragedija. Kodelja lik gluhega in deloma zavrženega dekleta prevzame. Odlična je njena gluhonema, tako zvočna kot kretarska igra. Čustva postreže tudi kot skoraj zavržen otrok Patricija. Čudovito izpeljuje tudi prehode med pripovedovalskimi in igralskimi deli.

Predstava ob vsem tem naniza tudi faktografska dejstva, ki jih pametno vpelje v tretjem delu predstave, vseskozi pa se skozi besedilo že razkrivajo delčki zgodovinskih dejstev, ki so vplivali na potek zgodbe, ki ji bomo sledili v naslednjih 11 predstavah. Z videom, ki je na meji med burlesko in ciničnim dokumentarnim delom, pojasni in dokaže, da vsa omenjena sredstva niso bila uporabljena spontano, temveč za njimi stoji premislek. Tega ne počne vzvišeno, uporablja dobro mero humorja in zabave.

• Tamara Avguštin je ob koncu predstave prerokinja, ki ji občinstvo sledi kot verniki maši. Foto: Peter Uhan/SNG Nova Gorica

Za konec predstave je Janežič pustil najdrznejše, nekakšen nezemeljski uvid. Na odru se namreč pojavi Tamara (**Tamara Avguštin**), ki je sicer vpeljana že na začetku predstave. Tamara je tista klasična "divja teta," ki je v mladih letih rada eksperimentirala s substancami. Tamara tako celo gledalce ob koncu predstave popelje na svoje LSD-popotovanje. Po odru se sprehaja z neverjetno lahkoto, s pogledom nanjo, ko nosi zlat ogromen klobuk, se zdi, da gledamo božanstvo iz kakšne hindujske mitologije, ki nam razlaga resnico sveta. In za delček sekunde nam tudi jo, kot da v sebi skriva celotno veselje. Njena močna energija dvorano posrka v delčku sekunde, občinstvo pa ji sledi kot verniki sledijo maši.

Tomi Janežič popelje v neke druge čase, a jih ne romantizira. Preskoki v času in narativa zgodbe so jasni in pregledni. Ves čas nas pušča v vedenju, da smo v gledališču, saj so na odru tudi šepetalka in scenski delavci, ki ne motijo, temveč sceni pustijo dihati.

Po koncu predstave se zdi kot čarovnik, ki spretno manevrira med vsem opisanim, gledalci pa smo otroci, ki z vsi svojo pozornostjo padejo v pravljično. Po petih urah je občutek, kot da smo odšli v ta čas in ga živeli skupaj z njimi. Mar ni ravno v tem čar gledališča?